

Nyhetsbrev om nationalparken

▼▲▼ Nyhetsbrevet för Färnebofjärdens nationalpark utges av förvaltaren, Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Publikationen utkommer två gånger per år – vår och höst. Syftet är att sprida information om aktuella händelser, som på olika sätt berör nationalparken.

Nyhetsbrevet sänds ut som gruppårsändelse till dem som bor nära parken. Om du inte får nyhetsbrevet – lämna din adress till platskontoret i Östa, så ser vi till att du får brevet hemskickat från och med nästa nummer.

Nyhetsbrevet finns dessutom på förvaltningskontoret i Östa.

Nationalparksförvaltningen

Länsstyrelsen i
Västmanlands län
721 86 Västerås
Tel. 021-19 50 00

Kontaktperson:

Jan-Inge Tobiasson
Tel. 021-19 51 20
jan-inge.tobiasson@u.lst.se

Platskontor:

Färnebofjärdens nationalpark
Östaholm, 740 45 Tärnsjö

Kontaktperson:

Anna Jansson
Tel/fax 0292-432 10
Mobil 070-521 79 23
anna.jansson@u.lst.se

Vill du besöka oss på kontoret är det bra om du ringer först, så att vi finns på plats.

LÄNSSTYRELSEN
Västmanlands län

Svanenmärkt trycksak
på Cyclus 100% returpapper

Färnebofjärden

NUMMER 1-2003 MAJ

FOTO: ALF LINDERHEIM/N

I Färnebofjärden finns flera naturtyper som EU anser värda att bevara. Dit hör bland annat alla vattendrag och ekskogarna längs med dessa.

En listad våtmark

Färnebofjärden är sedan länge känt som en värdefull våtmark. Sveriges regering har därför föreslagit att området ska ingå i Natura 2000 och anmält det till Ramsarlistan.

Natura 2000 är ett nytt nätverk av värdefulla naturområden som håller på att byggas upp inom EU. Tanken är att skapa ett ekologiskt nätverk av områden för att skydda vissa naturtyper och arter som är hotade inom EU.

Skyddsvärda naturtyper

Natura 2000 bygger på två EG-direktiv: Fågeldirektivet och Art- och Habitatdirektivet. I

de båda direktiven listas de naturtyper och arter som nätverket avser att bevara.

Färnebofjärden hyser flera av de skyddsvärda naturtyperna. Dit hör bland annat områdets lövsumpskogar, myrar och orörda barrskogar. Dit hör även alla vattendrag och ekskogarna längs med dessa.

I Färnebofjärden häckar och rastar flera av de listade fåglarna, däribland storlom, fiskgjuse, tjäder samt flera ugglor och hackspettar.

I området förekommer även den listade och i Europa hotade härklomossan.

Läs mer på sidan 4

Ny brygga

▼▲▼ Under sommaren läggs en ny miljövänlig brygga i lärkträ ut vid Skekarsbo.

Sidan 2

Fråga Anna

▼▲▼ Anna Jansson svarar på frågor om vad som gäller i nationalparken.

Sidan 3

Tio vinnare

▼▲▼ Många deltog i tips-tävlingen i förra nyhetsbrevet. Tio vinnare har utsetts.

Sidan 4

I sommar går det att sitta på den nya bryggan vid Skekarsbo och titta på fåglar eller bara doppa tårna i vattnet.

Ny brygga vid Skekarsbo

▼▲▼ Under våren läggs en ny brygga ut vid Skekarsbo. Den gamla, som var i dåligt skick, följde under förra året med högvattnet och bosatte sig vid Hamrevall. Bryggan kommer att tas bort därifrån.

Den nya bryggan är av oimpregnerat – och därför miljövänligt – lärkträ.

I sommar kan man alltså sitta på en ny brygga vid Skekarsbo och titta på fågellivet eller bara doppa tårna i vattnet.

Större yta ska slåttras

▼▲▼ I slutet av förra sommaren slåttrades delar av Åsbyvallen. På samma sätt har de människor som tidigare bodde runt älven bärgat sitt vinterfoder till djuren.

Nationalparksförvaltningen planerar att utöka området som ska slåttras, så att det mer överensstämmer med forna tiders slåttermarker.

Innan arbetet kan fortsätta måste buskar och stubbar fräsas bort och marken betesputsas. Det kommer att ta sin tid, men så småningom ska det bli en stor fin slåtteryta.

Vi hoppas därmed på en större mångfald av växter och även fler häckningar av de vadarfåglar som vill ha öppna gräsmarker att bo i.

Stubbar och buskar måste fräsas bort innan slåttern vid Åsbyvallen kan fortsätta.

Två unika invånare

I Färnebofjärdens nationalpark finns det gott om unika arter bland växter och djur. Här presenteras två av dem, den röda cinnoberbaggen och den vackra sumpviolen.

Källa: ArtDatabanken, SLU 2000 och 2001

Illustrationer: Jonas Lundin

En lysande röd skalbagge

Den är inte stor cinnoberbaggen (*cucujus cinnaberinus* på latin), bara tolv, femton millimeter lång. Men den är en riktig raritet i Färnebofjärdens nationalpark. I strandnära områden runt nedre Dalälven finns den största populationen av cinnoberbagge i landet.

Den känns igen som en platt, lysande röd skalbagge med svarta käkar och ben. Larven är platt och gulbrun. Det är en skalbagge som ställer stora krav på omgivningen. Där ska finnas gott om gamla aspar och eftersom cinnoberbaggen bara utnyttjar ett nyligen dött träd under några få år ställs extra stora krav på områden där arten förekommer.

I Sverige finns cinnoberbaggen endast kvar i Uppsala, Gävleborgs och Västmanlands län. Uppsala län hyser 80 procent av landets totala population, arten har därför utsetts till Upplands landskapsinsekt.

Cinnoberbaggen är fridlyst i hela landet. Den uppträder oftast i ytterst små populationer och räknas som mycket sällsynt.

Gamla aspar populärt tillhåll

Man kan träffa på cinnoberbaggen i områden där det växer gott om gamla, grova aspar. Den förekommer framförallt i urskogsartade bestånd. Förr gynnades arten förmodligen av skogsbränder, brända träd är attraktiva när det är dags för cinnoberbaggen att lägga ägg.

Larverna lever i innerbarken av nyligen döda, grova stammar. Larvutvecklingen tar minst två år. Förpuppningen sker under eftersommaren eller tidigt på hösten. Den fullbildade skalbaggen sitter kvar i barken till nästa vår, då fortplantningen sker.

För att cinnoberbaggen ska överleva krävs att bestånd av gamla aspar sparas. Det är också viktigt att kantbestånden mot vattnet inte får växa igen med granskog.

Violen som trivs vid vatten

Sumpviol (*viola uliginosa* på latin) är en lågväxt, flerårig ört med långsträckt jordstam utan utlöpare. Bladen är kala, skaftade och kommer direkt från jordstammen. Bladskivorna är hjärtlika, längre än breda och har naggad kant. Sumpviol blommar i maj-juni med vackert violetta blommor som sitter på långa skaft från jordstammen.

Blommorna är ganska stora, upp till tre centimeter långa, med två uppåtriktade och tre nedåtriktade kronblad som är ganska smala.

Sumpviolen kännetecknas av sina stora blommor och sina kala, något avlånga blad.

Den trivs bäst vid stränder längs lugnflytande vattendrag. Fuktängar och strandskogar är typiska växtplatser för sumpviol. Den tycks balansera på en smal zon dit översvämningvattnet nått och jämt når, men ändå tillräckligt för att rotsystemet ska dränkas regelbundet.

Vid de flesta växtplatser finns ett glest trädskikt av klibbal med inslag av björk eller ask. Men violen kan också växa öppet i fuktig betesmark och strandängar.

Stannar vid Gysinge

I Sverige växer sumpviolen huvudsakligen i Nedre Dalälvsområdet (därför kallas den lokalt även Dalälvsviol) och i Sydöstra Småland. Vid Dalälven förekommer den fortfarande ganska allmänt på båda sidor om älven från Älvkarleby till Söderfors. Högre upp efter älven är den betydligt ovanligare.

Sumpviolens utbredning når inte in i Dalarna och Västmanland utan stannar vid Gysinge i Gästrikland. Ett hundratal växtplatser finns registrerade i Dalälvsområdet.

Vad gör en naturvårdare i nationalparken?

Anna Jansson, naturvårdare i nationalparken, fortsätter att svara på frågor som parkförvaltningens personal ofta får.

❑ Vad gör du om dagarna?

Mitt jobb som naturvårdare i nationalparken är mycket varierande. En del av min arbetstid sitter jag på kontoret och planerar för det som behöver göras i nationalparken, till exempel måste stigar ses efter, husen hållas i bra skick och fågelskyddsområden skyltas.

Jag har även kontakt med dem som slårtrar eller har sina djur betande i området samt med våra entreprenörer, som bland annat sköter om vindskydden. Dessutom deltar jag i möten med fiskevårdsföreningar och i skötselrådsmöten.

I mitt arbete ingår också att vara ute och se till att reglerna

i nationalparken följs. Jag försöker ge information, så alla vet vad som gäller innan de ger sig ut i parken.

Jag har en del tillsyn av våra anläggningar, men oftast är det våra entreprenörer som informerar mig om något inte är som det ska.

En nyhet är att vi håller på att göra en hemsida för nationalparken och det kräver viss planering.

Jag försöker även vara tillgänglig för dem som vill veta något om parken.

Eftersom jag är anställd på Länsstyrelsen i Västmanlands län är jag i Västerås ibland för att hålla mig à jour med det som händer utanför nationalparken.

❑ Finns det andra nationalparker i närheten av Färnebofjärden?

Det beror på vad man tycker är nära. Tyresta nationalpark – där det brann för några år sedan – ligger utanför Stockholm. Där finns dessutom Nationalparkernas hus, som visar alla Sveriges nationalparker.

Andra nationalparker är Ängsö utanför Stockholm, Tiveden mellan Vänern och Vättern, Garphyttan i Örebrotrakten, Djurö i Vänern, Hamra i Orsa finnmark, och Fulufjället, som är den senast invigda nationalparken i Sverige och som ligger i nordvästra Dalarna.

Att räkna örnar – en upplevelse

▼▲▼ Vad är det som gör att man lämnar en varm säng, tar sig till ett gömsle i mörkret och väntar på gryningen? För oss som är engagerade i utfodringen av örnar är svaret upplevelsen. Det är väl värt besväret när man får se dagens första örn.

Matningen började i slutet av november och har pågått i fyra månader. Totalt har tre ton besiktat kött lagts ut. Vid 25 tillfällen har Inez Mauritzon, Annelore Simon och jag, Inga-Britt Persson, turats om att bevaka åteln under minst fem timmar. Syftet är att läsa av fåglarnas ringar, som ger information om när och var fågeln är född.

Vädret har inte varit det bästa. Under en månads tid var det alldeles för kallt att sitta i gömslet. I mars slog våren till och då minskade fåglarnas behov av utfodring. Istället för att äta av åteln, ägnade de sig åt luftakrobatik, jagade varandra och satt i trädtopparna flera hundra meter bort.

FOTO: PETER LINDBERGN

Minst 22 olika individer av havsörn har observerats vid åteln.

Under vintern observerades minst 22 olika individer av havsörn och sju olika kungsörnar. Två av kungsörnarna var märkta, en i Finland och en i Ångermanland.

Korpar, kråkor, skator och duvhökar är andra arter som ätit vid åteln. En av duvhökarna var ringmärkt i Finland och kunde läsas av, vilket är ovanligt.

En av havsörnarna kom från Estland och några från Finland. De andra var födda i Sverige och de flesta av dem vid insjöar. Den äldsta lästa ringmärkta örnen är en 14-årig hona.

Det har även varit gott om omärkta ungsörnar som är svåra att skilja åt. Vi har haft tre örnpar, samma som i fjol, vid åteln.

Inga-Britt Persson

Vill du ställa en eller flera frågor om nationalparken till naturvårdare Anna Jansson?

Skriv ned dina frågor här (använd ett löst papper om du inte får plats – glöm inte att ange namn och adress):

.....
.....
.....
.....

namn

adress

postadress

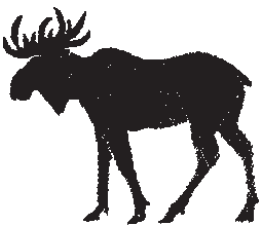
Fyll i, klipp ur och skicka kupongen till oss på adress: Färnebofjärdens nationalpark, Östaholm, 740 45 Tärnsjö

Nya spänger vid Tinäset

▼▲▼ Spängerna vid några av stigarna intill Tinäset är i mycket dåligt skick. Under året ska de därför bytas ut mot nya av lärkträ.

En stig ska dessutom få en ny sträckning, så att det sommartid går att ta sig fram där även utan stövlar. Vid högvattnen är det dock bra att ha stövlarna på var du än går i nationalparken.

Älgskötselområde på gång

▼▲▼ Naturvårdsverket, som är markägare inom nationalparksgrenen, har tillsammans med Stora/Enso och Korsnäs, som är stora markägare runt Färnebofjärden, tagit initiativ till att bilda ett älgskötselområde.

Ett första informationsmöte hölls i höstas. Fler möten, där jägare och markägare kan bestämma hur de ska gå vidare med att bilda älgskötselområdet, ska hållas.

Gratis karta över Färnebofjärden

▼▲▼ Kartor över Färnebofjärdens nationalpark finns att hämta bland annat på Turistbyrån i Gysinge. De är gratis och går även att beställa från Länsstyrelsen i Västmanland, tel 021-19 50 00.

Gruppförändelse till hushåll

AVSÄNDARE:
Länsstyrelsen
i Västmanlands län
721 86 Västerås

Ett naturligt flodsystem

(fortsättning från första sidan)

Vad innebär det att Färnebofjärden är ett Natura 2000-område? Sverige måste, liksom övriga medlemsländer, se till att naturtyperna och arterna upprätthålls i så kallad "gynnsam bevarandestatus". Det innebär lite förenklat att "ängen ska förbli äng" och att "naturskogen ska fortsätta att vara naturskog" och att arterna ska fortleva i livskraftiga bestånd. Länsstyrelsen håller på att ta fram bevarandeplaner med riktlinjer och mål för detta.

Samarbete mellan länder

Färnebofjärden utgör även en del av det större Ramsarområdet Dalälven-Färnebofjärden. Ramsarområden kallas de områden som finns med på Ramsarlistan. Det är en global lista över värdefulla våtmarker som har upprättats i enlighet med Ramsarkonventionen.

Hittills har 136 länder anslutit sig till konventionen. Den kallas vanligen Ramsarkonventionen efter den plats i Iran där den antogs.

Bland de åtaganden som följer med konventionen kan bland annat nämnas att inkludera bevarandet av våtmarker vid planeringen av markanvändning, bilda naturreservat och att samarbeta med andra länder om våtmarker som sträcker sig över statsgränserna.

Färnebofjärden är klassificerat som Ramsarområde på grund av att det är representativt som

FOTO: KRISTIAN BERNSTONE

I Färnebofjärdens nationalpark trivs många våtmarksfåglar, däribland rödbena, och det är en av anledningarna till att området finns med på Ramsarlistan.

exempel på ett naturligt och relativt opåverkat flodsystem och att området hyser stora mängder våtmarksfåglar och mer än 75 rödlistade arter.

Sverige undertecknade Ramsarkonventionen 1974 och idag finns 51 utpekade områden i landet.

Andra kända Ramsarområden är till exempel Hornborgasjön, Lake Nakuru i Kenya, Doñana i Spanien och Pantanal i Brasilien.

Henrik Roos

För mer information om Natura 2000 besök länsstyrelsens eller naturvårdsverkets hemsida: www.vastmanland.lst.se
www.naturvardsverket.se

Ramsarkonventionen har också en egen hemsida: www.ramsar.org

Över 100 svarade på tipsfrågor

Det var många som deltog i tipstävlingen

i Färnebofjärdens nyhetsbrev nr 2/02.

Vi fick in 101 svar.

Här är de rätta svaren på tipsfrågorna:

1. I nationalparken måste hundar vara kopplade hela året.

2. Bäverjakten i nationalparken påbörjades våren 2002.

3. På en mosse trivs skvattram.

4. Om man följer de orange markerade lederna kommer man till vindskydden i parken.

5. I nationalparken får man åka båt med högsta hastighet 12 knop.

Vinnarna, som har belönats med varsin almanacka med

bilder från Färnebofjärden, är:

Karin Landberg, Möklinta

Lars Helmersson, Österfärnebo

Lilian Svensson, By kyrkby

Lilly Larsson, Tärnsjö

Aino Back, Tärnsjö

Leif Carlson, Tärnsjö

Mats Abrahamsson, Möklinta

Karl Nyremo, Tärnsjö

Kicki Andersson, Tärnsjö

Per-Ove Lock, Gävle